

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ**

ІНЖЕНЕРНА ПЕДАГОГІКА ТА НАВЧАННЯ НА РОБОЧОМУ МІСЦІ

**Методичні рекомендації
до виконання практичних робіт
для студентів спеціальності
186 "Видавництво та поліграфія"
другого (магістерського) рівня**

**Харків
ХНЕУ ім. С. Кузнеця
2017**

УДК 378(07.034)

I-62

Укладачі: О. І. Пушкар
О. В. Фомічова

Затверджено на засіданні кафедри комп'ютерних систем і технологій.
Протокол № 5 від 06.12.2016 р.

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Інженерна педагогіка та навчання на робочому місці : методичні рекомендації до виконання практичних робіт для студентів спеціальності 186 "Видавництво та поліграфія" другого (магістерського) рівня [Електронний ресурс] / уклад. О. І. Пушкар, О. В. Фомічова. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2017. – 50 с.

Подано практичні роботи та семінарські заняття, мета яких полягає у вивченні студентами основних положень предметної області викладання інженерних дисциплін у вищій школі в процесі підготовки фахівців у галузі видавничої та поліграфічної діяльності.

Рекомендовано для студентів спеціальності 186 "Видавництво та поліграфія" другого (магістерського) рівня.

УДК 378(07.034)

© Харківський національний економічний
університет імені Семена Кузнеця, 2017

Вступ

Сьогодні неможливо стати висококваліфікованим фахівцем лише завдяки освоєнню професійних компетентностей. Майбутні фахівці повинні отримати у вищому навчальному закладі одну з найбільш важливих навичок – уміння вчитися самостійно, адже стрімкий розвиток інформаційних технологій потребує від сучасних фахівців швидко освоювати нові технології, які з'являються та змінюються майже кожного дня.

Навчальна дисципліна "Інженерна педагогіка та навчання на робочому місці" надає студентам можливість не лише отримати навички самостійного здобування знань на майбутньому робочому місці, а й вчить умінню доносити набуті знання до інших. Ця дисципліна дозволяє майбутньому фахівцю отримати такі компетентності, як: здатність викладати інженерні дисципліни; здатність використовувати сучасні та інноваційні методи навчання й технічні засоби у педагогічній діяльності; здатність розробляти системи для навчання на робочому місці; здатність здійснювати підготовку фахівців до інноваційної, професійної та викладацької діяльності.

Для студентів другого (магістерського) рівня спеціальності 186 "Видавництво та поліграфія" подано рекомендації до виконання практичних робіт, відповідно до переліку тем робочої програми навчальної дисципліни "Інженерна педагогіка та навчання на робочому місці".

У першому змістовому модулі "Специфіка викладацької діяльності в інженерній педагогіці" вивчаються основні методологічні засади інженерної педагогіки, класичні парадигми вищої освіти, організаційні форми та методи навчання у вищому навчальному закладі та принципи організації навчального процесу. Запропоновані методичні рекомендації до практичних робіт, які виконують у рамках другого змістового модуля "Навчання на робочому місці", надають студентам можливість опанувати методи навчання на робочому місці та познайомитися з особливостями навчання протягом усього життя, дізнатися, що таке "веб-базоване навчання" і "дистанційне навчання", а також опанувати навички формування особистості фахівця, готового до інноваційної професійної та викладацької діяльності.

Практичні роботи виконуються в інтерактивній формі з обговоренням, дискусіями, виконанням завдань у групах, з використанням інноваційних і творчих методів навчання.

Змістовий модуль 1. Специфіка викладацької діяльності в інженерній педагогіці

Практичне заняття 1

Методологічні засади інженерної педагогіки вищої школи

Мета заняття: сформувати навички аналізу літературних джерел із заданої теми, навчитися вести наукову дискусію; засвоїти класичні парадигми, які визначають форми виховання та навчання; розглянути їхні особливості та прояви в реальному навчальному процесі; навчитися діагностувати елементи навчального процесу за використанням у них різних парадигм; визначати тенденції в зміні вищої інженерної освіти.

У результаті проведення семінарського заняття формуються такі **компетентності:** ведення наукової дискусії, виявлення тенденцій розвитку вищої інженерної освіти, аналізу парадигм навчання та вибору оптимальної стратегії для викладання тієї чи іншої навчальної дисципліни.

Форма проведення заняття: колективне обговорення заданої теми.

Особливі умови: для підготовки до практичного заняття студентами використовуються дані зі змісту та організації навчального процесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця за спеціальністю 186 "Видавництво та поліграфія". Під час проведення заняття студенти використовують результати власних спостережень навчального процесу за попередні 9 семестрів.

Із навчальної групи обираються 2 – 3 студенти, які оцінюють якість проведення заняття за картою оцінки семінарського (практичного) заняття, наведеною в додатку А.

План роботи

1. Розібрати зміст та структуру тенденцій у зміні вищої інженерної освіти. Використати допоміжний теоретичний матеріал (табл. 1).

2. Провести дискусію на тему "Як і де (в яких навчальних дисциплінах) знайшли відображення тенденції в зміні вищої інженерної освіти".

3. Провести аналіз застосування різних парадигм вищої освіти за предметами та темами, вивченими за 9 семестрів навчання (табл. 2).

4. Провести мозковий штурм за темою "У яких формах і темах можна ввести до навчального процесу спеціальності 186 "Видавництво та по-

ліграфія" елементи андрагогічного, аксіологічного та комунікативного підходів?" Для формулювання тем використати перелік компетентностей з додатка Б.

Допоміжний теоретичний матеріал

Таблиця 1

Вплив закономірностей розвитку суспільства на процеси розвитку вищої освіти

Умови і стійкі закономірності розвитку сучасного суспільства	Прояви в процесах розвитку вищої освіти
1	2
Зростання наукомістких виробництв, для ефективної роботи яких більше 50 % персоналу повинні становити особи з вищою або фаховою освітою	Швидке кількісне зростання вищої школи
Зростає масовість освіти	Перехід до загальної вищої освіти в економічно розвинених країнах
Інтенсивне зростання обсягу наукової й технічної інформації, що приводить до її подвоєння за 7 – 10 років	Кваліфікований фахівець повинен мати здатність і навички самоосвіти та включатися в систему безперервної освіти й підвищення кваліфікації
Швидка зміна технологій, що викликає моральне старіння виробничих потужностей за 7 – 10 років	Від фахівця потрібна гарна фундаментальна підготовка й здатність швидко освоювати нові технології , що недоступно вузьким фахівцям
Розвиток високих технологій, їхня швидка зміна	Пріоритетний розвиток творчих і проектних здатностей студентів
Висування на перший план наукових досліджень, що ведуться на стику різних наук (біофізика, молекулярна генетика, фізична хімія, технології мультимедіа)	Такі роботи потребують наявності великих і фундаментальних знань і вмінь працювати колективно
Автоматизація не тільки фізичної, але й розумової праці	Зростає цінність творчої, неалгоритмізованої діяльності й попит на фахівців, здатних здійснювати таку діяльність
Зростання числа людей, залучених у наукову й інші види складних діяльностей, що приводить до падіння середнього евристичного потенціалу вченого	З'являється необхідність озброювати фахівців знаннями методології наукової або практичної діяльності
Постійне і стійке зростання продуктивності праці	Зменшується частка населення, зайнятого в матеріальному виробництві, і збільшується число людей , що працюють у сфері культури й духовної творчості

1	2
Глобалізація йде через стандарти й дипломи	Усе більше освітніх програм дотримуються міжнародних, а не національних стандартів якості
Інформаційна трансформація	Зміст освіти взагалі та зміст предметного знання, зокрема, вже унікальною власністю конкретного професора, а останнім часом – і конкретного ЗВО
Інформаційна революція й трансформація суспільства в інформаційне суспільство	Необхідність формування інформаційної культури студентів, інформаційного захисту від шкідливих впливів ЗМІ (засобі масової інформації) й посилення інформаційної орієнтації змісту освіти
Підвищення добробуту і грошових доходів населення	Зростання платоспроможного попиту на освітні послуги й комерціалізація освіти
Загальна екологічна криза	Зміна загальної екологічної свідомості , виховання професійної моральності й орієнтації фахівців на розроблення й застосування екологічно чистих технологій і виробництв
Відставання темпів розвитку суспільної свідомості від швидкості розвитку глобальних проблем людства	Формування у студентів планетарного мислення , введення нових дисциплін, таких як: системне моделювання, синергетика, прогностика, глобалістика
Вирівнювання динаміки технологічного й соціального розвитку суспільства	Формування нової світоглядної парадигми, відмови від антропоцентризму й формування цілісного світорозуміння , ноосферної свідомості, нових ціннісних орієнтацій на основі загальногуманістичних принципів
Деїдеологізації змісту й гуманізація цілей вищої освіти	На перший план висувається завдання задоволення духовних запитів людей на освітні послуги певного рівня і якості

Напрями розвитку вищої освіти

Інтернет – комунікації в середовищі "ЗВО – педагог – студент".

Дистанційне навчання.

Самостійне **планування студентом графіка** освоєння дисципліни.

Вивчення різних модулів **у різних ЗВО.**

Збільшення обсягу **самостійної роботи студента.**

Лекція – діалогове спілкування викладача зі студентами.

Недопущення плагіату в студентських роботах.

Письмові іспити під контролем.

Оцінювання знань безупинно протягом семестру.

Класичні парадигми вищої освіти

Концепція педагогічної парадигми	Концепція андрологічної парадигми
1	2
<p>1. Ідея парадигми: виховати людину з використанням зовнішньої системи примусу (батоном і пряником).</p> <p>2. Основа виховання в цій парадигмі – влада вихователя-педагога над вихованцем.</p> <p>3. Уважається, що вихованець не може усвідомити змісту виховання, оцінити його необхідність у процесі виховання.</p> <p>4. Єдиним способом вирішення поставленого педагогічного завдання є примус із метою впровадження цінностей і "придушення" будь-яких відхилень від цього процесу.</p> <p>5. Головне протиріччя цієї педагогічної парадигми полягає в тому, що, виховуючи примусом, ми говоримо про волю творчості людини (не можна виховати вільну особистість, якщо в процесі виховання немає волі).</p> <p>6. Переваги педагогічної парадигми – вихователіві немає необхідності враховувати індивідуальні особливості своїх вихованців. Педагогом у таких умовах може стати будь-яка особа, здатна тим або іншим способом затвердити свою перевагу.</p> <p>7. У результаті використання педагогічної парадигми в чистому вигляді може бути сформована обмежена особистість, нездатна до творчого мислення, не здатна відстоювати свою точку зору й свої погляди</p>	<p>1. Ідея парадигми: вихованець усвідомлює весь процес свого виховання, ставить собі цілі й уміє досягати ці цілі в житті.</p> <p>2. Педагог виконує лише роль помічника або наставника, що повинен уміти підтримати, підштовхнути людину на цьому шляху.</p> <p>3. Переваги парадигми – ролі вихователя й вихованця рівноправні, і їхні відносини мають характер діалогу й взаємодії.</p> <p>4. Головне протиріччя андрологічної парадигми – для формування якої-небудь мети, необхідно як мінімум сформулювати вихованцю простір вибору мети. А для того, щоб зробити вибір, варто подати все те, із чого доводиться вибирати. Але подати це можна тільки вже або в процесі, або після закінчення процесу виховання.</p> <p>5. Вимоги до педагога зростають, тому що необхідно враховувати індивідуальні особливості студентів, розуміння того, що кожний із них буде використовувати (або не використовувати) здобуті викладені знання й уміння по-своєму</p>

1	2
Концепція акмеологічної парадигми	Концепція комунікативної парадигми
<p>1. Ідея парадигми: у процесі виховання людині варто надати максимальну допомогу в розкритті його індивідуальних і потенційних творчих можливостей, допомогти піднятися на власну вершину (асте – вершина).</p> <p>2. Переваги полягають у тому, що цей підхід має яскраво виражену творчу спрямованість, знаходить застосування в гуманітарних сферах, різних художніх та інших школах і студіях.</p> <p>3. У відношенні до вихованця проявляється максимальна індивідуальність.</p> <p>4. Викладач має бути Особистістю з великої букви. Необхідно мати не тільки спеціальну, але й психологічну підготовку, гарне знання людей</p>	<p>1. Ідея парадигми: спілкування й взаємне вдосконалювання всіх студентів в одній групі, в одній предметній області, приблизно однакових за рівнем розвитку.</p> <p>2. У результаті тісного спілкування студентів відбувається обмін інформацією, знаннями й уміннями, удосконалювання людей.</p> <p>3. Педагог, крім загальних знань, має бути ще й комунікабельним, гнучким і коректним у спілкуванні.</p> <p>4. Для досягнення мети цієї виховної парадигми необхідно, щоб усі учасники такого процесу навчання були зацікавлені в ньому</p>

Рекомендована література для підготовки до семінарського заняття: основна [1; 3; 9]; інформаційні ресурси [16; 17; 20 – 23; 35; 36; 48 – 52; 64].

Практичне заняття 2

Організаційні форми навчання у ЗВО

Мета заняття: сформувані практичні навички щодо організації традиційних та нетрадиційних форм проведення заняття.

У результаті проведення практичного заняття формуються такі **компетентності:** виявлення відмінностей між різними формами навчання у вищій школі; організація стандартних та нестандартних лекцій; організація ділових ігор.

Особливі умови: в процесі роботи студенти використовують робочі плани дисциплін, вивчених за попередні 9 семестрів.

Із навчальної групи обираються 2 – 3 студенти, які оцінюють якість проведення заняття за картою оцінки міні-лекції (додаток Д), семінарського (практичного) заняття (див. додаток А).

План роботи

1. Визначити основні форми навчання у вищій школі, відзначити їхні відмінності та випадки застосування.
2. Розглянути нетрадиційні форми проведення лекцій, визначити, в яких темах вивчених дисциплін вони можуть бути застосовані.
3. Розробити сценарій стандартної лекції.
4. Розробити сценарій лекції, що базується на одній із нестандартних форм проведення.
5. Розробити сценарій ділової гри для обраної дисципліни із тих, що були вивчені протягом попередніх 9 семестрів.

Методичні рекомендації

Нетрадиційні форми проведення лекцій

Лекція проблемного характеру починається з питань, із постановки проблеми, що у ході викладу матеріалу необхідно вирішити. Проблемні питання відрізняються від непроблемних тим, що схована в них проблема потребує не однотипного вирішення, тобто, готової схеми вирішення в минулому досвіді немає.

За допомогою лекції проблемного характеру забезпечується досягнення трьох основних дидактичних цілей:

- засвоєння студентами теоретичних знань;
- розвиток теоретичного мислення;
- формування пізнавального інтересу до змісту навчального предмета й професійної мотивації майбутнього фахівця.

Лекція-візуалізація. Цей вид лекції є результатом нового використання принципу наочності, зміст цього принципу змінюється під впливом даних психолого-педагогічної науки, форм і методів активного навчання.

Лекція-візуалізація вчить студентів перетворювати усну й письмову інформацію у візуальну форму, що формує в них професійне мислення за рахунок систематизації й виділення найбільш значущих, істотних елементів змісту навчання.

Лекція вдвох. У цій лекції навчальний матеріал проблемного змісту дається студентам у живому діалогічному спілкуванні двох викладачів між собою. Тут моделюються реальні професійні ситуації обговорення теоретичних питань із різних позицій двома фахівцями, наприклад, теоретиком і практиком, прихильником або супротивником тієї або іншої точки зору й т. п. До того ж потрібно прагнути того, щоб діалог викладачів

між собою демонстрував культуру спільного пошуку вирішення проблемної ситуації, що моделюється, із залученням у спілкування студентів, які задають питання, висловлюють свою позицію, формують своє відношення до обговорюваного матеріалу лекції, показують свій емоційний відгук на те, що відбувається.

Лекція із заздалегідь запланованими помилками. Ця форма проведення лекції була розроблена для розвитку в студентів умінь оперативно аналізувати професійні ситуації, виступати в ролі експертів, опонентів, рецензентів, виявляти правильну або неточну інформацію.

Завдання студентів полягає в тому, щоб у ході лекції відзначати в конспекті помічені помилки й назвати їх наприкінці лекції. На розбір помилок приділяється 10 – 15 хвилин. У ході цього розбору даються правильні відповіді на питання – викладачем, студентами або спільно. Кількість запланованих помилок залежить від специфіки навчального матеріалу, дидактичних і виховних цілей лекції, рівня підготовленості студентів.

Методика розроблення ділової гри

Розроблення ділової гри містить багато етапів. Спочатку вибираються тема гри й проблеми, які будуть у ній розглянуті. Потім визначається її призначення, тобто гра може бути проведена з метою навчання, дослідження, для проектування, прийняття рішень і т. д. Після цього йде аналіз головних закономірностей. Тут вибирається необхідний ступінь деталізації, до того ж усі зв'язки мають бути доступні для огляду, але не надто очевидні.

На наступному етапі розробляється сценарій, і створюються ігрові події. Після цього складається перелік рішень, надаваний гравцям. Далі знову повертаються до сценарію, для його більшої деталізації й введення в нього чинників впливу навколишнього середовища.

Заключний етап розроблення ділової гри містить формулювання правил, уточнення основних кроків, етапів і циклів. Також визначається система штрафів і заохочень, формулюються критерії виграшу. Наприкінці відбувається налагодження гри шляхом її програвання розроблювачами. Уточнюються зв'язки, аналізується реальність ситуації, функціонування математичного апарата й інших параметрів.

Контрольні запитання

1. Які форми організації заняття ви знаєте?
2. Наведіть типову структуру стандартної лекції.

3. Назвіть нестандартні форми проведення лекцій.
4. Які існують методи початку заняття?
5. За якими принципами проектується ділова гра?

Рекомендована література: основна [1; 6; 8; 10]; інформаційні ресурси [18; 55; 56; 58].

Практичне заняття 3

Організація навчального процесу

Мета заняття: навчитися користуватися європейською системою обліку роботи студентів; сформувати практичні навички щодо формування залікових кредитів навчальних дисциплін; навчитися складати та оцінювати завдання з контролю знань студентів.

У результаті проведення практичного заняття формуються такі **компетентності:** складання стереотипних, діагностичних та евристичних завдань, оцінювання виконаних контрольних робіт, згідно зі сформованими критеріями.

Особливі умови: в процесі роботи студенти використовують навчальні плани спеціальностей та робочі плани дисциплін, вивчених за попередні 9 семестрів.

Із навчальної групи обираються 2 – 3 студенти, які оцінюють якість проведення заняття за картою оцінки семінарського (практичного) заняття, наведеною в додатку А.

План роботи

1. Обговорити перспективи розвитку Болонського процесу в Україні.
2. Визначити відмінності європейської кредитно-трансферної системи (ECTS) порівняно із наявною системою обліку роботи студентів.
3. Розглянути склад залікових кредитів навчальних дисциплін, які були вивчені протягом попередніх 9 семестрів. Розглянути пропозиції щодо можливої їхньої зміни, обґрунтувати своє рішення.
4. Розглянути види контролю знань у системі організації навчального процесу. Скласти приклади стереотипного, діагностичного та евристичного завдань для обраної дисципліни.
5. Проаналізувати відповіді на контрольні завдання, виконані студентами молодших курсів, оцінити ці роботи, користуючись критеріями оцінювання, сформованими викладачем.

Методичні рекомендації

Система ECTS передбачає, що **успішність** студентів буде визначатися **наявною національною шкалою оцінок**.

Залежно від **місця студента в рейтингу** (з дисципліни або іншого виду навчальної діяльності) йому виставляються такі позитивні оцінки за шкалою ECTS: A – кращі 10 %, B – наступні 25 %, C – наступні 30 %, D – наступні 25 %, E – наступні 10 %.

Кредитно-трансферна система оцінювання

Тривалість кредиту становить 30 навчальних годин.

Заліковий кредит (ЗК) – одиниця вимірювання навчального навантаження студентів, необхідного для освоєння змісту модуля програми навчальної дисципліни. **ЗК** містить усі види робіт студентів, які передбачені в затвердженому індивідуальному плані: аудиторна робота (лекції, практичні, лабораторні, семінарські заняття); самостійна робота; підготовка до державної атестації; державний іспит; захист магістерського або дипломного проекту; виробнича практика; участь у конференціях, доповіді на науково-практичних конференціях.

Для оцінювання знань студентів потрібно користуватися певними нормами та правилами (табл. 3).

Таблиця 3

Оцінні норми Міністерства освіти й науки України

Норма оцінок				
Критерії оцінювання	5	4	3	2
1	2	3	4	5
Характер засвоєння знань, навичок і вмінь	Відповіді впевнені, аргументовані. Самостійне, творче, ініціативне застосування в ситуаціях, що змінилися	Свідоме й повне засвоєння, але з деякими неточностями в дорядному матеріалі, які студент сам виправляє	Свідоме засвоєння з незначними помилками, які студент виправляє за допомогою викладача несвідомо	Механічне засвоєння з більшими помилками й прогалинами

1	2	3	4	5
Якість відповіді студента	Глибока обґрунтованість, логічність, переконливість викладу, мова правильна й виразна	Достатня обґрунтованість, незначне порушення послідовності, недостатня переконливість	Деякі порушення логічності й послідовності, не зовсім достатня самостійність мислення	Необґрунтованість суджень, недостатньо розвинена самостійність мислення
Якість виконання роботи	Висока ретельність і вправність у виконанні, бездоганне зовнішнє оформлення	Достатня старанність і вправність, гарне зовнішнє оформлення	Посередня старанність, зовнішнє оформлення задовільне	Відсутність старанності, погане зовнішнє оформлення

Контрольні запитання

1. Що таке "кредит", із яких параметрів він складається?
2. Що таке "рейтинг студента", які чинники впливають на його формування?
3. Які види контролю знань студентів ви знаєте?
4. У чому полягають відмінності між стереотипним, діагностичним та евристичним завданнями?
5. Для чого потрібні критерії оцінювання, які складові до них входять?

Рекомендована література: основна [3]; інформаційні ресурси [26; 27; 29 – 31; 59; 79].

Практичне заняття 4

Формування вимог щодо вибору методу для вивчення заданої теми

Мета заняття: навчитися визначати основні структурні елементи заданої теми; сформувані практичні навички щодо вибору методу для вивчення заданої теми.

У результаті проведення практичного заняття формуються такі **компетентності:** формування мети для заданої теми, визначення ре-

зультатів вивчення теми, вибору методу для вивчення заданої теми, аналіз правильності вибору методу вивчення заданої теми.

Особливі умови: під час проведення заняття студенти використовують робочі програми дисциплін, вивчених за попередні 9 семестрів.

Із навчальної групи обираються 2 – 3 студенти, які оцінюють якість проведення заняття за картою оцінки семінарського (практичного) заняття, наведеною в додатку А.

План роботи

1. Для декількох тем із різних дисциплін, які були вивчені протягом попередніх 9 семестрів, визначити: мету вивчення цієї теми; результати, які планується отримати в результаті вивчення; компетентності, які будуть сформовані.

2. Використовуючи отримані результати, визначити методи вивчення обраних тем.

3. Проаналізувати методи вивчення обраних тем, які були використані викладачами де-факто та порівняти їх із щойно запропонованими.

Методичні рекомендації

Основні групи методів вивчення обраної теми

Виділяють три основні групи методів навчання:

1) методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності (табл. 4);

2) методи стимулювання та мотивації навчальної діяльності (табл. 5);

3) методи контролю й самоконтролю за ефективністю навчально-пізнавальної діяльності (табл. 6).

Таблиця 4

Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності

За джерелом передачі й сприйняття навчальної діяльності	За логікою передачі й сприйняття інформації	За ступенем самостійності мислення	За ступенем керування навчальною роботою
Словесні	Індуктивні	Репродуктивні	Під керівництвом викладача
Наочні	Дедуктивні	Проблемно-пошукові	Самостійна робота студентів
Практичні	–	–	–

Методи стимулювання й мотивації навчальної діяльності

Методи стимулювання інтересу до навчання	Методи стимулювання відповідальності
Пізнавальні ігри	Переконання в значущості навчання
Навчальні дискусії	Пред'явлення вимог
Створення емоційно-моральних ситуацій	Заохочення й покарання
Організаційно-діяльнісні ігри	–

Методи контролю й самоконтролю за ефективністю навчально-пізнавальної діяльності

Методи усного контролю й самоконтролю	Методи письмового контролю й самоконтролю	Методи практичного контролю й самоконтролю
Індивідуальне опитування	Письмові контрольні роботи	Машинний контроль
Фронтальне опитування	Письмові заліки	Контрольно-лабораторний контроль
Усні заліки	Письмові іспити	–
Усні іспити	Письмові роботи	–

Контрольні запитання

1. Які дослідження необхідно провести перед вибором методу для вивчення певної теми?
2. Які методи навчання ви знаєте?
3. Наведіть методи навчання, які реально використовуються у вашому навчальному закладі.
4. Які методи навчання студент може використовувати за умови самоосвіти, а які – тільки за аудиторного навчання?

Рекомендована література: основна [1; 8; 9; 10].

Змістовий модуль 2

Навчання на робочому місці

Практичне заняття 5

Особливості навчання протягом усього життя

Мета заняття: сформувати навички аналізу літературних джерел із заданої теми; навчитися готувати цілісні усні доповіді та вести наукову дискусію; навчитися визначати види та форми освіти; виявити тенденції розвитку вітчизняної та світової вищої освіти.

У результаті проведення заняття формуються такі **компетентності:** ведення наукової дискусії, виділення закономірностей та принципів навчання, визначення особливостей навчання дорослих, виявлення тенденцій розвитку вищої освіти.

Форма проведення заняття: "круглий стіл".

Особливі умови: "круглий стіл" проводиться за участі модератора (студент, який слідкує за виконанням регламенту круглого столу) та дискутантів (студенти і викладачі).

Сценарій "круглого столу" містить:

визначення понятійного апарату (тезауруса);

коротку змістовну вступну промову модератора, в якій оголошується тема і спектр проблем, що зачіпають в її рамках контексту обговорення, яке планується;

перелік питань дискусійного характеру (до 15 формулювань);

розроблення "домашніх заготовок" відповідей, часом суперечливих і неординарних, з використанням репрезентативної вибірки інформації;

завершальну промову модератора;

оснащення приміщення стандартними (аудіо- відеотехнікою), а також мультимедійними засобами з метою підтримки ділової і творчої атмосфери;

консультування учасників (дозволяє виробити у більшості учасників певні переконання, які надалі будуть ними відстоюватися);

підготовку необхідних матеріалів (на паперовому або електронному носіях): статистичні дані, матеріали проведеного експрес-аналізу, аналізу наявної інформації з метою забезпечення учасників і слухачів "круглого столу".

Регламент доповідей – 10 хвилин, дискусії – 3 – 5 хвилин.

Із навчальної групи обираються 2 – 3 студенти, які оцінюють якість проведення заняття за картою оцінки семінарського (практичного) заняття, наведеною в додатку А.

Методичні рекомендації

Основні методи навчання на робочому місці подано в табл. 7.

Таблиця 7

Методи навчання на робочому місці

№ п/п	Методи навчання	Характерні особливості методу
1	Направлене набуття досвіду	Систематичне планування навчання на робочому місці, основу планування становить індивідуальний план професійного навчання, в якому визначені завдання навчання
2	Виробничий інструктаж	Загальна інформація, введення в спеціальність, адаптація, ознайомлення учня з новою робочою обстановкою
3	Зміна робочого місця (ротація)	Здобування знань і набуття досвіду в результаті систематичної зміни робочого місця. У результаті цього за певний проміжок часу створюється уявлення про багатогранність діяльності та виробничих завдань (спеціальні програми молодого покоління фахівців)
4	Використання працівників як асистентів, стажистів	Навчання та ознайомлення працівника з проблемами вищого та якісно іншого порядку завдань під час одночасного прийняття на себе деякої частки відповідальності
5	Наставництво	Співпраця наставника і учня, коли наставник забезпечує безперервний, неупереджений зворотний зв'язок і періодично перевіряє рівень виконання роботи учнів. Застосування методу ефективно в тих випадках, коли щось йде не так або хтось неправильно щось робить і виникає необхідність у виправленні такого стану речей. Метод може практикуватися як систематичний
6	Робота в проектних групах	Співпраця здійснюється в навчальних цілях у проектних групах, створюваних на підприємстві для розроблення великих, обмежених за терміном завдань

Теми для обговорення

1. Lifelong Learning. Особливості навчання протягом усього життя.
2. Відмінності Lifelong Learning від традиційного навчання.
3. Освіта впродовж усього життя в контексті Болонського процесу.
4. Концепція розвитку системи освіти протягом усього життя в Україні.
5. Особливості навчання на робочому місці.
6. Методи навчання на робочому місці. Методи навчання на робочому місці у відомих компаніях.
7. Навчання поза робочим місцем.
8. Управління процесом навчання на робочому місці.

Рекомендована література для підготовки до семінарського заняття: основна [3; 4]; інформаційні ресурси [16; 77; 78].

Практичне заняття 6 Web-базоване навчання

Мета заняття: сформувати навички аналізу літературних джерел із заданої теми; навчитися готувати цілісні усні доповіді та вести наукову дискусію; виділити основні методи web-базованого навчання; розглянути вимоги до формування середовища web-базованого навчання.

У результаті проведення заняття формуються такі **компетентності:** визначення методу формування web-базованого навчання, вибір інформаційної системи для web-базованого навчання.

Форма проведення заняття: підготовка доповідей за заданою темою.

Особливі умови: кожна тема доповіді готується трьома студентами, кожен із яких виконує окремі функції: доповідача, співдоповідача, рецензента. Завдання доповідача – розкрити основні питання теми, співдоповідача – доповнити доповідь фактами, прикладами, розкрити інші аспекти теми. Рецензент проводить аналіз попередніх двох доповідей, наголошує на сильних та слабких сторонах подачі матеріалу колегами, робить доповнення за заданою темою. Регламент доповіді: доповідача – 5 хвилин, співдоповідача – 3 хвилини, рецензента – 3 хвилини.

Із навчальної групи обираються 2 – 3 студенти, які оцінюють якість проведення заняття за картою оцінки семінарського (практичного) заняття, наведеною в додатку А.

Теми для доповідей

1. Принципи нової парадигми освіти, які базуються на тенденціях розвитку інформаційної економіки.
2. Огляд сучасних методів e-learning та самоосвіти.
3. Відмінність дистанційної освіти від e-learning.
4. Роль електронних бібліотек та цифрових репозиторіїв у сучасній освіті.
5. Методи e-learning.
6. Педагогічний дизайн для web-базованих систем навчання.
7. Основні положення стандарту SCORM.
8. Технічні засоби та інформаційні системи для web-базованого навчання.
9. Принципи індивідуалізації у web-базованому навчанні.
10. Тенденції розвитку web-базованого навчання.

Рекомендована література для підготовки до семінарського заняття: основна [5; 11]; інформаційні ресурси [28; 58].

Практичне заняття 7

Середовище дистанційного навчання на основі методів педагогічної інформатики та когнітивної психології

Мета заняття: сформувати практичні навички щодо проектування середовища дистанційного навчання на основі визначення типу інтелекту студента; проаналізувати наявні системи дистанційного навчання для виявлення оптимальної структури.

У результаті проведення практичного заняття формуються такі **компетентності:** визначення типу інтелекту студента, проектування середовища дистанційного навчання, яке базується на принципах індивідуалізації, визначення інструментів індивідуалізації навчального процесу.

Особливі умови: під час проведення заняття студенти використовують анкету визначення типів інтелекту за Г. Гарднером (додаток В).

Із навчальної групи обираються 2 – 3 студенти, які оцінюють якість проведення заняття за картою оцінки семінарського (практичного) заняття, наведеною в додатку А.

План роботи

1. Провести тестування інтелектів за Г. Гарднером (анкету наведено в додатку В).

2. Виконати завдання: "На основі вивченого вами матеріалу за попередні 9 семестрів та знаючи профілі власного інтелекту дайте припущення з індивідуалізації для вас середовища дистанційного навчання (загалом та за дисциплінами)".

3. Проаналізувати наявні системи дистанційного навчання та визначити інструменти, які дозволяють індивідуалізувати цей процес.

Методичні рекомендації

У теорії, запропонованої Г. Гарднером, виділяються такі інтелекти (табл. 8): 1) лінгвістичний, що проявляється під час читання, слухання, усної й письмової мови; 2) логіко-математичний, що використовується під час логічного мислення й розв'язання математичних задач; 3) просторовий, що використовується під час контакту з фізичним оточенням; 4) музичний, що використовується під час співу й сприйняття музики; 5) тілесно-кінестетичний, що використовується у спорті й у танцях; 6) міжособистісний, який проявляється під час взаємодії з іншими людьми; 7) внутрішньоособистісний, пов'язаний з високим рівнем розвитку знань про себе й саморозуміння.

Таблиця 8

Сім видів інтелекту за Говардом Гарднером

Вид інтелекту	Відмітні ознаки	Рекомендації з використання в процесі навчання
1	2	3
Лінгвістичний	Характеризується навичкою оперування словами й чутливістю до відтінків їхніх значень, звуків, функцій	Краще вчитися, читаючи
Логіко-математичний	Характеризується навичкою роботи із цифрами, науковими здатностями й формальною логікою	Краще вчитися, використовуючи проблемно-орієнтований підхід. Гарна техніка побудови схем, графіків
Тактильно-кінестетичний	Дозволяє людям уміло й цілеспрямовано використовувати своє тіло, наприклад, на заняттях спортом або танцями	Можна вчитися більш ефективно, якщо сполучити заняття з якою-небудь фізичною активністю

1	2	3
Музичний	Характеризується здатністю почувати ритм у музиці й іншій діяльності і передавати його голосом, або граючи на музичному інструменті	Навчання під музику може допомогти сконцентруватися
Просторовий	Характеризується здатністю точно почувати світ, і подумки перетворювати або по-іншому витлумачувати ці сприйняття	Найкраще вчитися, знаходячи способи візуалізувати або реструктурувати матеріал, який треба вивчити
Міжособистісний	Характеризується здатністю зчитувати настрої людей, їхні наміри, розуміти їхні мотиви (емпатія – здатність ототожнити себе з почуттями іншої людини. Люди мають гарні навички спілкування)	Найкраще вчитися, співпрацюючи з іншими в проектах або беручи участь у групі в процесі вивчення навчального матеріалу
Внутрішньо-особистісний	Характеризується самопізнанням: здатністю читати власні емоції, розуміти, що мотивує вас, і використовувати це розуміння для формування поведінки	Дозволяє найкращим способом використовувати інші ваші інтелекти й знайти найкращий для вас метод

Проектування середовища дистанційного навчання

Характерними рисами освітнього процесу в системі дистанційного навчання є: гнучкість, адаптивність, модульність, економічна ефективність, орієнтація на споживача, опора на передові комунікаційні й інформаційні технології. У табл. 9 подано класифікацію систем дистанційного навчання (ДН) з погляду взаємодії в процесі навчання учнів і викладачів.

Таблиця 9

Взаємодія в процесі навчання студентів і викладачів під час ДН

Самостійна робота студента (у тому числі групова)				
Різновиди способів вивчення навчального матеріалу (навчального змісту)				
1	2	3	4	5
Самостійне вивчення навчального матеріалу	Вивчення навчального матеріалу з можливістю поставити	Вивчення навчального матеріалу з можливістю поставити запитання	Вивчення навчального матеріалу з можливістю обговорення запропо-	Вивчення навчального матеріалу під керівництвом викладача в малих групах (обов'язкове групове обговорення запро-

1	2	3	4	5
	запитання викладачеві	викладачеві й іншим студентам	нованих викладачем питань	понованих викладачем питань, скорегованих для цієї групи учнів, під керівництвом викладача)
Різновиди способів виконання контрольних завдань (діяльність студентів)				
Немає	Виконання завдань у рамках досліджуваної теми за графіком з однобічним зв'язком із навчальним завданням, необхідною взаємодія з викладачем із питань студентів у рамках досліджуваної теми	Виконання завдань у рамках досліджуваної теми за графіком під контролем навчального закладу із двостороннім зв'язком із навчальним закладом консультації тьютора	Виконання завдань під контролем викладача індивідуально й у малих групах консультації викладача	Виконання контрольних завдань за графіком під керівництвом викладача із двосторонньою (доробка завдань за зауваженнями викладача) або багатобічною взаємодією. Організована індивідуальна й групова робота із запропонованим для цієї групи студентів викладачем сценарієм

Контрольні запитання

1. На основі яких принципів може бути сформоване середовище дистанційного навчання?
2. Як забезпечити індивідуалізацію дистанційного навчання?
3. У чому полягає теорія множинного інтелекту Г. Гарднера?
4. Назвіть характерні риси процесу дистанційного навчання.
5. За допомоги яких інформаційних технологій може бути реалізоване дистанційне навчання?

Рекомендована література: основна [7; 11]; інформаційні ресурси [22; 28].

Практичне заняття 8

Формування особистості фахівця, готового до інноваційної професійної та викладацької діяльності

Мета заняття: придумати ідею інноваційного освітнього стартапу і презентувати її.

У результаті проведення практичного заняття формуються такі **компетентності:** здатність обирати інструменти для пошуку та генеру-

вання освітніх ідей, визначення цілей і мотивів навчання, розроблення програми освітнього стартапу, вибір методів навчання.

Особливі умови: під час проведення заняття студентами використовуються методи генерування ідей (метод "провокаційної операції" / метод шести капелюхів / метод мозкового штурму) для пошуку ідеї створення освітнього стартап-проекту.

План роботи

1. Придумати ідею освітнього інноваційного стартап-проекту: проаналізувати наявні освітні проекти; визначити мету та завдання, цільову аудиторію; скласти програму навчання; описати цілі й мотиви навчання в рамках стартап-проекту.
2. Обрати або придумати інноваційні форми та методи навчання.
3. Презентувати ідею, програму та методи навчання освітнього стартап-проекту.

Методичні рекомендації

Стартап (англ. Startup), стартап-компанія – недавно створена компанія (можливо, ще не зареєстрована офіційно, але серйозно планує стати офіційною), що будує свій бізнес на основі інновацій або інноваційних технологій, не вийшла на ринок або ледве почала на нього виходити і володіє обмеженим набором ресурсів.

Відомі освітні стартап-проекти:

BetterLesson;
Лекториум;
Piazza;
EdEra.

Методи генерування ідей

Мозковий штурм – метод пошуку вирішення проблеми, за якого кожен висуває будь-яку ідею, якою б дивною вона не здавалася.

Етапи мозкового штурму:

постановка проблеми;
генерація ідей;
групування, відбір і оцінювання ідей.

Латеральне мислення – це мислення, зміщене (перенаправлення) щодо традиційного мислення. Призначення методу: застосовується в ході проведенні будь-якої дискусії як зручний спосіб керувати мисленням і переключати його. Мета методу: більш ефективно використання процесу мислення під час вирішення проблем.

Метод шести капелюхів. Сутність методу: простий і практичний спосіб, що дозволяє подолати три фундаментальні проблеми, пов'язані з практичним мисленням: емоції, безпорадність, плутанину. Метод дозволяє розділити мислення на шість типів, або режимів, кожному з яких відповідає метафоричний кольоровий "капелюх".

Білий капелюх мислення – це режим фокусування уваги на всій інформації, якою ми володіємо: на фактах і цифрах.

Червоний капелюх – капелюх емоцій, почуттів та інтуїції. Не вдаючись у подробиці та міркування, на цьому етапі висловлюються всі інтуїтивні здогадки. Люди діляться емоціями, що виникають у ході обговорення того чи іншого рішення.

Жовтий капелюх позитиву. Одягаючи його, ми думаємо над перевагами, яке дає рішення, розмірковуємо над вигодою і перспективою ідеї. І навіть якщо ідея на перший погляд не обіцяє нічого хорошого, важливо опрацювати оптимістичну сторону і спробувати виявити приховані позитивні ресурси.

Чорний капелюх – протилежність жовтому. У ньому ми повинні мислити критично, критично оцінювати ситуацію, звернути увагу на можливі ризики і таємні загрози, на істотні та уявні недоліки, включити режим пошуку "підводних каменів".

Зелений капелюх – капелюх творчості та креативності, пошуку альтернатив і внесення змін, генерування ідей та їхні модифікації.

Синій капелюх – шостий капелюх мислення. Він призначений для управління процесом реалізації ідей та роботи над вирішенням завдань, підведення підсумків та обговорення користі й ефективності методу шести капелюхів.

Синектика (англ. Synectics – поєднання різнорідних елементів) – методика дослідження, заснована на соціально-психологічній мотивації колективної інтелектуальної діяльності, запропонована В. Дж. Гордоном. Ідея синектики: об'єднання окремих творців у єдину групу для спільної постановки і вирішення конкретних завдань. Метод містить практичні під-

ходи до свідомого рішення і використання несвідомих механізмів, що проявляються у людини в момент творчої активності.

ТРВЗ – теорія рішення винахідницьких задач – область знань, що досліджує механізми розвитку технічних систем з метою створення практичних методів розв'язання винахідницьких задач. Мета ТРВЗ: спираючись на вивчення об'єктивних закономірностей розвитку технічних систем, дати правила організації мислення за багатоекранною схемою.

Морфологічний аналіз (або морфологічний ящик) заснований на підборі можливих рішень для окремих частин завдання (так званих морфологічних ознак, що характеризують пристрій) і подальшому систематизованому отриманні їхніх поєднань (комбінуванні). Відноситься до евристичних методів.

Контрольні запитання

1. Які методи генерування ідей вам відомі?
2. Для чого потрібна навчальна програма та навчальний план? Назвіть основні правила їхнього складання.
3. У чому полягає важливість вибору правильного методу навчання?
4. Як краще презентувати ідею освітнього стартап-проекту?

Рекомендована література: основна [2; 5; 7]; інформаційні ресурси [15; 21; 37; 73].

Рекомендована література

Основна

1. Андреев А. А. Педагогика высшей школы: (прикладная педагогика) : учеб. пособ. / А. А. Андреев. – Москва : Дело, 2000. – 304 с.
2. Бартків О. Готовність педагога до інноваційної професійної діяльності / О. Бартків // Проблеми підготовки сучасного вчителя. – 2010. – № 1. – С. 52–58.
3. Вища освіта в Україні : навч. посіб. / В. Г. Кремень, С. М. Ніколаєнко, М. Ф. Степко та ін. ; за ред. В. Г. Кременя, С. М. Ніколаєнко. – Київ : Знання, 2005. – 327 с.
4. Вища освіта в Україні – нормативно-правове регулювання / за ред. А. П. Зайця, В. В. Журавського. – Київ : Форум, 2003. – 102 с.

5. Гарипова А. А. К инновационному развитию общества через инновационное образование и поведение личности / А. А. Гарипова // Вестник ВЭГУ. – 2009. – № 1. – С. 26–34.

6. Коджаспирова Г. М. Педагогический словарь / Г. М. Коджаспирова, А. Ю. Коджаспиров. – Москва : Изд. центр "Академия", 2001. – 176 с.

7. Козак Л. В. Структура та ознаки інноваційної професійної діяльності викладача вищого навчального закладу / Л. В. Козак // Педагогічний процес: теорія та практика. – 2012. – № 2. – С. 50–60.

8. Кузнецов В. И. Принципы активной педагогики / В. И. Кузнецов. – Москва : Изд. центр "Академия", 2002. – 120 с.

9. Мелецінек А. Інженерна педагогіка. Практика передачі технічних знань / А. Мелецінек ; пер. з нім. С. Ф. Артюх. – Харків : Вид. УІПА ; Vienna; New York : Springer, 2000. – 240 с.

10. Попков В. А. Дидактика высшей школы / В. А. Попков, А. В. Коржуев. – Москва : Изд. центр "Академия", 2001. – 136 с.

11. Современные компьютерные технологии в дистанционном обучении. Научное издание / под ред. докт. экон. наук, проф. А. И. Пушкаря. – Харьков : Изд. ХНЭУ, 2004. – 396 с.

12. Фіцуля М. М. Педагогіка : навч. посіб. / М. М. Фіцуля. – Київ : Академія, 2000. – 542 с.

13. Фокина В. Н. Инновационная культура преподавателя ВУЗа: теоретическая модель социологического исследования / В. Н. Фокина // Инновации. – 2002. – № 2. – 3 (49 – 50). – С. 89–96.

14. Фокин Ю. Г. Преподавание и воспитание в высшей школе: методология, цели и содержание, творчество : учеб. пособ. для студентов высших учебных заведений / Ю. Г. Фокин. – Москва : Изд. центр "Академия", 2002. – 224 с.

Інформаційні ресурси

15. Алексеева Т. В. Психологічні фактори та прояви процесу адаптації студентів до навчання у вищому навчальному закладі [Електронний ресурс] / Т. В. Алексеева. – Режим доступу : <http://www.lib.ua-ru.net/inode/p-2/8565.html>.

16. Андрагогика: наука обучения взрослых [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.elitarium.ru/index.php?pid=93&id=2052&db=1>.

17. Асмолов А. Г. Кризис современной педагогики [Электронный ресурс] / А. Г. Асмолов. – Режим доступа : <http://liber.rsuh.ru/Conf/Pedagogika/asmolov.htm>.

18. Афанасьева О. Ю. Деятельность преподавателя как средство для создания различных форм учебной работы [Электронный ресурс] / О. Ю. Афанасьева, Ю. В. Афанасьев. – Режим доступа : http://library.krasu.ru/ft/ft_articles/0071861.pdf.

19. Байденко В. И. Новые подходы к разработке образовательных стандартов в сфере начального и среднего профессионального образования [Электронный ресурс] / В. И. Байденко, Джерри ван Зантвоорт. – Режим доступа : <http://www.ecsocman.edu.ru>.

20. Бермус А. Г. Проблемы и перспективы реализации компетентностного подхода в образовании [Электронный ресурс] / А. Г. Бермус // Интернет-журнал "Эйдос". – 2005. – 10 сентября. – Режим доступа к журн. : <http://www.eidos.ru/journal/2005/0910-12.htm>.

21. Буркова Л. В. Класифікація інновацій в освіті [Електронний ресурс] / Л. В. Буркова // Теорія та методика управління освітою. – 2010. – № 4. – Режим доступу до журн. : <http://tme.umo.edu.ua/docs/4/10burcie.pdf>.

22. Векслер В. А. Проектирование информационной модели специалиста для системы дополнительного образования [Электронный ресурс] / В. А. Векслер // Вестник Омского государственного педагогического университета. – Выпуск 2007. – Режим доступа к журн. : <http://www.omsk.edu/article/vestnik-omgpu-193.pdf>.

23. Вищий навчальний заклад [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://uk.wikipedia.org/wiki>.

24. Воспитание в философской, педагогической и социальной антропологии [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.ooipkro.ru/Bank_HTML/Text/t43_9.htm.

25. Воспитательные системы в социальном институте образования [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.oim.ru/reader.asp?номер=317>.

26. Гончаров С. М. Вища освіта України і Болонський процес [Електронний ресурс] / С. М. Гончаров, В. С. Мошинський. – Рівне : НУВГП, 2004. – 142 с. – Режим доступу : <http://nuwm.rv.ua/pages>.

27. Гончаров С. М. Дидактичні основи кредитно-модульної системи організації навчального процесу [Електронний ресурс] / С. М. Гончаров. –

Рівне : НУВГП, 2006. – 192 с. – Режим доступу : <http://nuwm.rv.ua/pages/goncharov/monograf.html>.

28. Гончаров С. М. Інтерактивні технології навчання в кредитно-модульній системі організації навчального процесу [Електронний ресурс] / С. М. Гончаров. – Рівне : НУВГП, 2006. – 172 с. – Режим доступу : <http://nuwm.rv.ua/pages/goncharov/navmet.html>.

29. Гончаров С. М. Науково-методичне забезпечення кредитно-модульної системи організації навчального процесу [Електронний ресурс] : монографія / С. М. Гончаров. – Рівне : НУВГП, 2005. – 266 с. – Режим доступу : <http://nuwm.rv.ua/pages/goncharov>.

30. Гончаров С. М. Основи педагогічної праці [Електронний ресурс] / С. М. Гончаров. – Рівне : РДТУ, 2001. – 256 с. – Режим доступу : <http://nuwm.rv.ua/pages/goncharov/navmet.html>.

31. Гончаров С. М. Студентські наукові дослідження в кредитно-модульній системі організації навчального процесу [Електронний ресурс] : монографія / С. М. Гончаров. – Рівне : НУВГП, 2006. – 127 с. – Режим доступу : <http://nuwm.rv.ua/pages/goncharov>.

32. Громыко Г. Есть ли у педагогики в 2003 году теория? [Электронный ресурс] / Г. Г. Громыко. – Режим доступа : <http://www.trizway.com/show.php?id=86>.

33. Гуманизм как элемент культуры [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.libertarium.ru/libertarium>.

34. Диалог в образовании [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://anthropology.ru/ru/texts/gathered/educdial>.

35. Дискуссия о компетентностном подходе [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.eidos.ru>.

36. Долженко О. Социокультурные предпосылки становления новой парадигмы высшего образования [Электронный ресурс] / О. Долженко // Alma Mater. – 2000. – № 10. – Режим доступа : <http://charko.narod.ru/tekst/an1/globkr.html>.

37. Дубинина Т. Н. Формирование инновационного поведения личности в образовательной среде вуза [Электронный ресурс] / Т. Н. Дубинина // Современные проблемы образования и науки. – 2014. – № 4. – Режим доступа : www.science-education.ru/118-14020.

38. Зачесова Е. Личностно ориентированное образование. Московского института открытого образования [Электронный ресурс] / Е. Зачесова. – Режим доступа : <http://www.ug.ru/issues>.

39. Зеньковский В. Педагогика. Введение [Электронный ресурс] / В. Зеньковский. – Режим доступа : <http://www.synergia.itn.ru>.
40. Зимняя И. А. Ключевые компетенции – новая парадигма результата современного образования [Электронный ресурс] / И. А. Зимняя // Интернет-журнал "Эйдос". – 2006. – 5 мая. – Режим доступа к журн. : <http://www.eidos.ru/journal/2006/0505.htm>.
41. Зимняя И. А. Общая культура и социально-профессиональная компетентность человека [Электронный ресурс] / И. А. Зимняя // Интернет-журнал "Эйдос". – 2006. – 4 мая. – Режим доступа к журн. : <http://www.eidos.ru/journal/2006/0504.htm>.
42. Каверина И. И. Реализация компетентного подхода на уроках в средней общеобразовательной школе [Электронный ресурс] / И. И. Каверина // Интернет-журнал "Эйдос". – 2007. – 22 февраля. – Режим доступа к журн. : <http://www.eidos.ru/journal/2007/0222-5.htm>.
43. Какая нужна педагогика? (Мнение-1) [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://bspu.ab.ru>.
44. Какая нужна педагогика? (Мнение-2) [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://bspu.ab.ru>.
45. Каспржак А. По ступеням компетентностей [Электронный ресурс] / А. Каспржак. – Режим доступа : <http://ps.1september.ru>.
46. Классификация методов обучения [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://bspu.ab.ru>.
47. Ключевые компетенции и образовательные стандарты. Стенограмма обсуждения доклада А. В. Хуторского в РАО // Интернет-журнал "Эйдос". – 2002. – 23 апреля. – Режим доступа : <http://www.eidos.ru>.
48. Кобяк О. В. Определение понятия "инновационное поведение" [Электронный ресурс] / О. В. Кобяк. – Режим доступа : http://mirslovarei.com/content_soc/innovacionnoe-povedenie-11379.html.
49. Компетентностный подход в международном образовании [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.international.edu.ru/innovation techno/new/1854>.
50. Компетентностный подход в подготовке менеджеров [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.ou-link.ru/pub/2002mp05.htm>.
51. Компетентностный подход как одно из оснований обновления образования [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.ntf.ru/win/news/strateg/1/3/right.htm>.

52. Компетентностный подход с точки зрения бизнес-сферы [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://ps.1september.ru/article.php?ID=200208811>.

53. Лобок А. Главная сложность "компетентностного подхода" [Электронный ресурс] / А. Лобок. – Режим доступа : <http://ps.1september.ru/article.php?ID=200501806>.

54. Лукичев Г. А. В поисках эффективного взаимодействия высшего образования и работодателей [Электронный ресурс] / Г. А. Лукичев. – Режим доступа : <http://www.edit.muh.ru>.

55. Мартыненко О. О. Инновационные решения в организации образовательного процесса в вузе [Электронный ресурс] / О. О. Мартыненко, И. П. Черная, А. Г. Антонов // Университетское управление: практика и анализ. – 2005. – № 2. – С. 24–34. – Библиогр.: с. 34 (5 назв). – Режим доступа : <http://elar.usu.ru>.

56. Мен Сяньлинь. Разработка инновационного проекта как средство формирования готовности студентов к инновационной деятельности [Электронный ресурс] / Сяньлинь Мен. – Режим доступа : <https://vestnik.susu.ru/ped/article/view/3121/2914>.

57. Методологические основы системы модульного формирования содержания образовательных программ и совместимой с международной системой классификации учебных модулей [Электронный ресурс]. – Режим доступа : www.msu.ru/innovation/nmo/metod.rtf.

58. Можяева Г. В. Электронное обучение в вузе: современные тенденции развития [Электронный ресурс] / Г. В. Можяева. – Режим доступа : <http://cyberleninka.ru/article/n/elektronnoe-obuchenie-v-vuze-sovremennyye-tendentsii-razvitiya>.

59. Морозова О. П. Педагогика высшей школы [Электронный ресурс] / О. П. Морозова. – Режим доступа : www.asu.ru/cprkp/index.files/prog_perep/prog_pedv.doc.

60. Набатчикова О. М. Деякі напрямки підвищення рівня професійної підготовки спеціалістів у вищій школі України [Електронний ресурс] / О. М. Набатчикова. – Режим доступу : www.sociology.kharkov.ua/docs/chten_01/nabatchikova.doc.

61. Некоторые определения понятия "педагогическая технология" [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.internet-school.ru/Enc.ashx?item=4638>.

62. Новое осмысление сферы управления и образования [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.pozmetod.ru/other/UprRev/UprRev.html>.

63. Обзор зарубежных методик преподавания [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://ps.1september.ru>.

64. Образовательные парадигмы [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://bspu.ab.ru>.

65. Общемировые тенденции развития высшего образования – стратегические направления опережающего образовательного стандарта [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.international.edu.ru>.

66. О конструировании структуры учебного материала [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.nature.ru/db/msg.html?mid=1192067>.

67. Організаційні форми навчання [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ped.sumy.ua>.

68. Особенности национальных экзаменов в ряде стран мира [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.centeroko.fromru.com/ege/ege_pub1.htm.

69. Осовский Е. Г. Российское зарубежье: педагогическая наука в изгнании (20-е – 50-е годы XX века) [Электронный ресурс] / Е. Г. Осовский. – Режим доступа : <http://pedagogics.narod.ru>.

70. О состоянии, тенденциях и перспективах системы образования в России [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.international.edu.ru/innovation_techno.

71. Педагогическая деятельность и теория Я. А. Коменского [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://skyscraper.fortunecity.com/decimal/874/pdg/index.htm>.

72. Педагогический контроль и оценка качества образования [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.xptnarod.ru/FILES/HTML/XPT/materials/pedagogicheskij_kontrol.htm.

73. Перекрёстова Т. С. Формирование у учителя готовности к инновационной педагогической деятельности [Электронный ресурс] / Т. С. Перекрёстова // Интернет журнал СахГУ "Наука, образование, общество". – Режим доступа : <http://journal.sakhgu.ru/work.phpid=38>.

74. Примерные критерии эффективности воспитательной деятельности [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.nerungri.edu.ru/muuo/pedmast/vosp/krit.html>.

75. Принцип динамического баланса и его реализация в учебном процессе [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.nature.ru/db/msg.html?mid=1196607&s=122200000>.

76. Проблемы фундаментализации высшего технического образования [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://pedagogika.cnit.npi-tu.ru/learn/teach_hi/fund.htm.

77. Про вищу освіту : Закон України № 1556-VII від 01.07.2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.dov.ua/laws/show/1556-18>.

78. Про освіту : Закон України № 2145-VIII від 05.09.2017 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.dov.ua/laws/show/2145-19>.

79. Форми, методи і організація навчального процесу в кредитно-модульній системі [Електронний ресурс] : навч.-метод. посіб. / С. М. Гончаров, А. А. Білецький, О. М. Губницька, Т. А. Костюкова ; за заг. ред. проф. С. М. Гончарова. – Рівне : НУВГП, 2007. – 184 с. – Режим доступу : <http://nuwm.rv.ua/pages/goncharov/navmet.html>.

80. Холодкова Л. А. Инновационная культура субъектов профессионального образования: концепция, условия формирования [Электронный ресурс] / Л. А. Холодкова // Инновации. – 2005. – № 7. – Режим доступа : http://www.itportal.ru/doc_form.jsp?id=52001159540871501000001849095698.

Додатки

Додаток А

Карта оцінки якості проведення практичного (семінарського) заняття

Викладач _____

Курс _____ Група _____ Предмет _____

Бланк спостережень експерта*

Діяльність викладача
Блок 1. Подання інформації й створення орієнтовної основи діяльності
Оголошення теми
Постановка мети, завдань, компетенцій
Монолог
Обговорення плану практичної діяльності
Видача готової інструкції до діяльності
Запис на дошці необхідної інформації
Аналіз поточних результатів
Узагальнення, виділення головного
Використання матеріалу з інших предметів
Висловлення власного відношення до інформації
Відповіді на запитання студентів
Блок 2. Активізація пізнавальної діяльності студентів
Проблемна ситуація, аналіз конкретної ситуації
Активізаційні питання
Діалог, дискусія (у тому числі в перерві)
Підкреслення прийомів пізнавальної діяльності
Ігрова ситуація, змагання
Підкреслення практичної значущості, професійної спрямованості вирішуваних завдань
Перевірка домашнього завдання (яким методом)
Видача домашніх завдань
Постановка питань до наступного заняття
Виконання завдань біля дошки
Виконання фронтальних завдань
Виконання індивідуальних завдань
Виконання групових завдань (яким методом)
Використання навчальних програм (у тому числі на комп'ютері)
Виконання контрольних завдань (Д – біля дошки, І – індивідуальних, Ф – фронтальних, Г – групових)

Використання контрольних програм (у тому числі на комп'ютері)
Обговорення результатів контролю
Блок 3. Створення емоційного настрою й регуляція поведження студентів
Відступ
Образні засоби (епітети, порівняння, метафори та ін.)
Невербальні засоби (жести, міміка й т. ін.)
Роздратування, невдоволення
Схвалення, похвала
Позитивна оцінка вчинків, результатів
Негативна оцінка вчинків, результатів
Неробочий шум, сторонні справи
Зауваження всієї аудиторії
Зауваження окремим студентам

*Спостереження експерта заносяться за такими часовими інтервалами заняття у хвилинах: 0 – 10; 10 – 20; 20 – 30; 30 – 40; 40 – 50; 50 – 60; 60 – 70; 70 – 80; 80 – 90.

Оцінка експертом практичного (семінарського) заняття

Блок 1	Подання інформації та створення орієнтовної основи діяльності	2, 1, 0
Блок 2	Активізація пізнавальної діяльності студентів	2, 1, 0
Блок 3	Створення емоційного настрою й регуляція поведження студентів	2, 1, 0
Округлена оцінка за 3 пунктами		2, 1, 0
2 – цілком задовольняє вимоги;		
1 – задовольняє вимоги;		
0 – не задовольняє вимоги		

Текстова частина (заповнюється експертом у довільній формі.

_____

Дата _____ Експерт (ПІБ) _____

(підпис)

Анкета

**щодо компетентностей, якими повинен володіти випускник
Харківського національного економічного університету
ім. С. Кузнеця
спеціальності 186 "Видавництво та поліграфія",
який бажає працевлаштуватися на підприємстві (в установі)**

1. Професійні компетентності

Які професійні компетентності фахівців зі спеціальності 186 "Видавництво та поліграфія" важливі з точки зору роботи на своєму робочому місці та організації в загалом?

Зміст компетенції	Значущість компетентності в балах				
	1	2	3	4	5
1	2	3	4	5	6
Проектувальні компетентності					
1.1. Аналізувати групи і тестувати витратні матеріали для реалізації запроєктованого технологічного процесу розроблення та тиражування мультимедійного видання					
1.2. Здійснювати вибір структурної схеми та топології мережі, яка поєднує елементи системи опрацювання мультимедійного видання					
1.3. Визначати оптимальну форму інформації, що буде відтворюватися					
1.4. Визначати основні технічні параметри мультимедійного видання та його компоненти					
1.5. Виконувати технічні ескізи фізичних компонентів мультимедійного видання					
1.6. Проектувати бази даних для процесу створення мультимедійного видання					
1.7. Здійснювати деталювання елементів мультимедійного видання (аудіо-, відео-, текстового та графічного контенту, програмових засобів, палітурки та додаткових елементів тощо)					
1.8. Здійснювати вибір витратних матеріалів для виготовлення конкретного видання					
1.9. Проектувати структуру, зміст та оформлення видань чи іншого продукту мультимедійного виробництва					
1.10. Розробляти навчальні матеріали (програми курсів, конспекти лекцій, методичні рекомендації тощо)					

1	2	3	4	5	6
1.11. Проводити наукові дослідження					
1.12. Проектувати системи автоматизованого опрацювання текстової і графічної, аудіо- та відеоінформації					
1.13. Розробляти дизайн електронних видань					
1.14. Розробляти та впроваджувати схеми організації роботи над електронним виданням					
1.15. Виконувати вибір конфігурацій апаратних та програмних засобів, проводити порівняльне тестування					
1.16. Проектувати системи підтримки менеджменту підприємства та логістичних систем					
1.17. Проектувати інтерактивні додатки для медіавидань та медіа-презентацій					
1.18. Проектувати віртуальні тури та інтерактивні web-документи					
1.19. Здійснювати відбір оптимального набору комунікаційних каналів для розповсюдження контенту залежно від потреб аудиторії					
Організаційні компетентності					
1.20. Здійснювати організацію наукової діяльності					
1.21. Організовувати та координувати діяльність учасників логістичних ланцюгів					
1.22. Здійснювати своєчасне переобладнання, модернізацію технічних засобів і програмного забезпечення системи розробки мультимедійного видання					
1.23. Прогнозувати перспективні напрями розвитку цифрової медіакультури					
1.24. Вирішування правові та організаційні питання з охорони праці в галузі розроблення мультимедійних видань					
1.25. Здійснювати аналіз причин виникнення браку та заходи його запобігання й усунення					
1.26. Планувати роботу підрозділу на певний період часу					
1.27. Здійснювати складання графіків роботи та персональних завдань для працівників підрозділу					
1.28. Здійснювати структурний і параметричний синтез автоматизованого робочого місця					
Управлінські компетентності					
1.29. Здійснювати керівництво науковим дослідженням					
1.30. Здійснювати аналіз складних систем, їхніх елементів, властивостей та функціонування					
1.31. Здійснювати розрахунок матеріально-технічних і трудових витрат виробничих процесів опрацювання компонентів мультимедійного видання					

Продовження додатка Б

1	2	3	4	5	6
1.32. Здійснювати контроль за дотриманням умов експлуатації технічних засобів виробництва та програмного забезпечення систем опрацювання контенту					
1.33. Здійснювати наскрізний контроль за рухом матеріальних та супровідних потоків					
1.34. Розробляти напрями розвитку мультимедійного видавництва, забезпечення його конкурентоспроможності					
1.35. Контролювати показники властивостей технологічних матеріалів					
1.36. Здійснювати перевірку ефективності витрат матеріалів і ведення відповідної документації					
1.37. Здійснювати підбір і розрахунок кількості матеріалів для виготовлення накладу фізичних носіїв видання, запису контенту та пакування					
1.38. Здійснювати проведення аналізу витратних матеріалів на технологічність, відповідність вимогам ергономіки, технічної естетики, техніки безпеки					
Інші компетенції, які Ви вважаєте важливими					
Виконавчі компетентності					
1.39. Збирання інформації, підготовка, проведення презентацій та подальших переговорів з іноземними партнерами					
1.40. Проведення заняття (лекції, практичного, лабораторного заняття)					
1.41. Впроваджувати результати науково-дослідної роботи					
1.42. Впроваджувати управлінські рішення					
1.43. Здійснювати вибір методів проектування компонентів та структури процесів опрацювання мультимедійного видання					
1.44. Володіти методами опрацювання відео-, аудіо-, текстової та образотворчої інформації					
1.45. Створювати електронні ЗМІ					
1.46. Впроваджувати новітні технології у галузь створення мультимедійного видання					
1.47. Проводити експертизи сировини для виготовлення фізичних носіїв та пакування мультимедійних видань					
1.48. Здійснювати оптимізацію режимів технологічних процесів виготовлення мультимедійного видання – авторингу, мастерингу та реплікації					

Продовження додатка Б

1	2	3	4	5	6
1.49. Розробляти інструкції для виконання технологічних процесів за допомогою устаткування та програмного забезпечення					
1.50. Створювати цифрові медіапродукти з урахуванням основних закономірностей сучасного медіасприйняття					
1.51. Використовувати активні компоненти, що дозволяють створювати інтерактивні web-сайти					
1.52. Використовувати пірингові файлообмінні мережі та клієнтські додатки					
Технічні компетентності					
1.53. Розробляти документи, які пов'язані з викладанням певного курсу, та з роботою викладача на кафедрі (підприємства)					
1.54. Працювати з типовими програмними продуктами					
1.55. Уміти здійснювати налаштування і практичне застосування програмних і апаратних засобів оброблення цифрових зображень					
1.56. Визначати характерні сфери застосування, основні переваги й недоліки типових програмно-апаратних засобів опрацювання мультимедійних видань					
1.57. Проводити підготовку інформації для прийняття рішень					
1.58. Застосовувати прогресивні технології для забезпечення руху матеріальних потоків					
1.59. Верстати видання					
1.60. Створювати образотворчу інформацію					
1.61. Експлуатувати автоматизовані системи керування процесами опрацювання мультимедійного видання					
1.62. Експлуатувати устаткування щодо авторингу, мастерингу та реплікації компонентів мультимедійного видання					
1.63. Експлуатувати обладнання виготовлення друкованих компонентів мультимедійного видання					
1.64. Експлуатувати постдрукарське обладнання щодо виготовлення друкованих компонентів мультимедійного видання					
1.65. Здійснювати підбирання кольору фарб					
1.66. Здійснювати публікацію видань у мережі Інтернет					
1.67. Тиражувати видання на оптичних носіях					
Інші компетентності, які Ви вважаєте важливими					

2. Життєві компетентності (у тому числі загальнокультурні)

Які життєві компетентності фахівців Вашої спеціальності, на Ваш погляд, важливі з точки зору ефективності роботи на своєму робочому місці та організації загалом?

Життєві компетентності	Значущість				
	1	2	3	4	5
2.1. Здатність до своєчасного та самостійного виконання конкретних завдань					
2.2. Здатність знаходити та аналізувати інформацію, необхідну для прийняття управлінських рішень					
2.3. Здатність співпрацювати з колегами під час вирішення конкретних проблем					
2.4. Здатність самостійно встановлювати пріоритети робіт з виходом на кінцеву мету					
2.5. Здатність до прийняття стратегічних рішень в умовах швидкозмінної навколишньої ситуації					
2.6. Здатність безконфліктного вирішення дискусійних питань					
2.7. Здатність до самовдосконалення для підвищення свого освітнього та культурного рівня					
2.8. Здатність до лідерства					
2.9. Орієнтація на самореалізацію у сфері освітнього, культурного та професійного рівня					
2.10. Орієнтація на створення міцної родини					
2.11. Орієнтація на досягнення життєвого успіху					
2.12. Орієнтація на здоровий спосіб життя					
Інші компетентності, які Ви вважаєте важливими					

3. Особистісні якості фахівця

Які особистісні якості фахівців Вашої спеціальності, на Ваш погляд, важливі з точки зору ефективності роботи на своєму робочому місці та організації загалом?

Особистісна якість	Значущість якості				
	1	2	3	4	5
1	2	3	4	5	6
3.1. Інтелігентність					
3.2. Відповідальність					
3.3. Чесність					
3.4. Комунікабельність					
3.5. Ініціативність					

1	2	3	4	5	6
3.6. Порядність					
3.7. Організованість					
3.8. Працездатність					
3.9. Креативність					
3.10. Дисциплінованість					
3.11. Стресостійкість					
3.12. Автономність, самостійність					
3.13. Активність					
3.14. Впевненість					
Інші якості, які Ви вважаєте важливими					

4. Форми співробітництва

Яку форму співробітництва Вашого підприємства з університетом вважаєте найбільш прийнятною для Вас?

Форма співробітництва	Значущість				
	1	2	3	4	5
4.1. Проведення практики студентів-бакалаврів на Вашому підприємстві					
4.2. Проведення практики та стажування магістрів на Вашому підприємстві					
4.3. Забезпечення наскрізної практики (на обох рівнях – бакалавр, магістр)					
4.4. Працевлаштування випускників на підприємстві					
4.5. Проведення фахівцями підприємства лекцій та практичних занять					
4.6. Проведення екскурсій на підприємство					
4.7. Проведення виїзних занять, семінарів, тренінгів на підприємстві					
4.8. Створення на підприємстві філіалу випускової кафедри зі спеціальності					
4.9. Підвищення кваліфікації співробітників підприємства у ХНЕУ ім. С. Кузнеця					
4.10. Запрошення провідних фахівців підприємства для керівництва магістерськими роботами студентів, а також на їхній захист					
4.11. Виконання науково-дослідної роботи кафедрами ХНЕУ ім. С. Кузнеця за замовленням підприємства					

5. Відомості про респондента (заповнюється за бажанням респондента)

5.1. Назва підприємства _____

5.2. Прізвище, ім'я та по-батькові особи, яка заповнює анкету
_____

5.3. Ваша посада _____

5.4. Форма власності Вашої організації: приватна державна

5.5. Чисельність співробітників Вашої організації _____

5.6. Контактний телефон респондента _____

6. Слабкі місця підготовки

Якість формування яких компетенцій з наведених раніше та інших потребує суттєвого підвищення у наших випускників?

(Просимо вказати номер компетенції, наприклад: 2.22 – підвищити, 3.41 – значно підвищити...).

---

7. Особливості навчального процесу

Які особливості навчального процесу в нашому університеті Вам імпонують з точки зору підвищення якості підготовки фахівців?

Особливості навчального процесу в університеті	Значущість				
	1	2	3	4	5
1	2	3	4	5	6
7.1. Ознайомлення студентів перед початком викладання кожної дисципліни з переліком компетенцій, умінь та навичок, які мають бути сформовані в них у процесі її вивчення					
7.2. Контроль засвоєння студентами знань протягом семестру. Моніторинг формування у студента компетенцій, умінь та навичок протягом семестру (три рази на семестр)					
7.3. Відбір студентом переліку дисциплін для власного індивідуального навчального плану з огляду на свої здібності, інтереси та потреби майбутньої роботи (40 % від загальної кількості годин навчального плану)					
7.4. Формування компетенцій студентів шляхом реалізації таких організаційних форм навчання, як: ділові, рольові, імітаційні, операційні ігри, тренінги					

Продовження додатка Б

1	2	3	4	5	6
7.5. Активізація навчально-пізнавальної діяльності студентів шляхом використання проблемних і дослідницьких методів, активних, інтерактивних та інформаційно-комунікативних технологій навчання					
7.6. Надання студентам можливості брати участь у науково-дослідній роботі за тематикою НАН та МОН України з оплатою на базі науково-навчального комплексу "Магістр", а також можливості безкоштовної участі в наукових конференціях у межах України					
Особливості навчального процесу в університеті	1	2	3	4	5
7.7. Обов'язкове виконання кожним студентом індивідуального науково-дослідного завдання (ІНДЗ) з професійно-орієнтованих дисциплін					
7.8. Викладання англійською мовою на окремих спеціальностях					
7.9. Надання можливості факультативного (позанавчального плану) вивчення іноземної мови					
7.10. Надання можливості отримання подвійного диплому магістра ХНЕУ ім. С. Кузнеця та одного з європейських університетів (наприклад, Lumiere-Lyon 2 (Франція), Віденський університет прикладних наук (Австрія))					
7.11. Надання можливості безкоштовної самопрезентації на ринку праці у рамках системи "Випускник"					
7.12. Функціонування аспірантури та докторантури з економічних спеціальностей (захищається 25 – 30 кандидатських та 2 – 3 докторських дисертацій на рік)					
7.13. Комфортні умови навчання, висока якість викладацького складу					
7.14. Обов'язковість відвідування занять					
7.15. Позитивний загальний імідж університету					
Засоби моніторингу формування компетентностей, умінь та навичок					
7.16. Іспити у вигляді ситуаційних завдань для перевірки ступеня формування компетентностей, умінь та навичок					
7.17. Забезпечення тісного зв'язку лекційного матеріалу зі змістом практичних та семінарських занять, лабораторних робіт, метою яких є переведення здобутих на лекціях знань у компетентності, вміння та навички (незалежний аналіз змісту навчального матеріалу)					
7.18. Моніторинг навчальних досягнень студентів та академічних студентських груп з вивчення навчальних дисциплін протягом усього навчального періоду в ХНЕУ ім. С. Кузнеця					
Засоби забезпечення об'єктивності оцінювання результатів навчання					
7.19. Письмова форма проведення іспитів та інших контрольних заходів із шифруванням відповідей (викладач не знає, чию роботу він перевіряє)					

Закінчення додатка Б

1	2	3	4	5	6
7.20. Технічні та організаційні засоби забезпечення самостійності надання відповідей студентами ("глушилки", незалежні наглядачі)					
7.21. Ліквідація індивідуальних "хвостовок", введення жорсткого графіка складання-перескладання з закріпленням аудиторій та конкретного часу й дати (усунення можливості вирішити питання перескладання віч-на-віч з викладачем)					
7.22. Вибіркові ректорські повторні іспити з порівнянням результатів з основними іспитами					
7.23. Комп'ютерна перевірка на плагіат рефератів, індивідуальних науково-дослідних завдань, курсових та дипломних проектів (робіт)					
7.24. Рейтингове оцінювання успішності студентів за результатами проміжного та підсумкового контролю					
Особливості навчального процесу в університеті	1	2	3	4	5
Засоби мотивації навчання					
7.25. Спрямованість виховної роботи на формування у студента здатності самовизначатися, самозабезпечуватися, самонавчатися					
7.26. Навчання найбільш здібних студентів в окремих групах					
7.27. Подяки батькам за роботу					
7.28. "Золотий знак", "Дошка пошани", "Книга пошани", які дають право на подвійну стипендію					
7.29. Можливість переходу студента з контрактної форми навчання на бюджетну за умови успішного навчання					

Просимо провести ранжування відповідей за ступенем значущості:

5 – дуже важливо;

4 – важливо;

3 – скоріш важливо, ніж ні;

2 – скоріш ні, ніж важливо;

1 – неважливо.

Анкета за типами інтелекту

Анкета за типами інтелекту дозволяє виявити Вашу схильність до того або іншого типу діяльності, що може допомогти Вам у виборі майбутньої професії. Анкета заснована на поглядах про структуру інтелекту, викладених у теорії Г. Гарднера.

Відзначте номери тверджень, які Вам відповідають:

1. Я вміло працюю із предметами.
2. Я добре орієнтуюся у просторі.
3. У мене є природна здатність вирішувати суперечки між друзями.
4. Я можу легко запам'ятовувати слова пісень.
5. Я можу пояснювати теми, які іншим пояснювати важко.
6. Я завжди роблю все поетапно.
7. Я добре знаю себе й завжди розумію, чому я роблю так, а не інакше.
8. Мені подобається робота із громадськістю й суспільні заходи.
9. Я добре вчуся, слухаючи інших.
10. Коли я слухаю музику, у мене змінюється настрій.
11. Мені подобаються загадки, кросворди, логічні завдання.
12. Для мого навчання дуже важливо візуальне подання матеріалу: таблиці, графіки, схеми.
13. Я чутливий до настрою й переживань навколишніх.
14. Я вчуся краще, коли мені щось потрібно робити самостійно.
15. Перед тим як учити щось, мені потрібно розуміти, що в цьому є щось потрібне.
16. Я люблю самотність і тишу під час роботи й міркувань.
17. У складних музичних творах я можу на слух виокремити окремі музичні інструменти.
18. Я можу легко уявити сцени, які я пам'ятаю або які я придумав.
19. У мене багатий словниковий запас.
20. Я люблю робити записи, письмові замальовки.
21. У мене гарне почуття рівноваги, я люблю рух.

22. Я можу бачити закономірності між поняттями і явищами.
23. У команді я співпрацюю з іншими, прислухаюся до їхніх ідей.
24. Я спостережливий і часто бачу те, що не бачать інші.
25. Мене легко вивести із себе.
26. Я люблю працювати й учитися окремо від інших.
27. Я люблю створювати музику.
28. Я можу оперувати числами й вирішувати складні математичні задачі.

Зіставте ваші відповіді із ключем анкети, підрахувавши суму за кожним типом:

- лінгвістичний – 5, 9, 19, 20;
- математично-логічний – 6, 11, 22, 28;
- візуально-просторовий – 2, 12, 18, 24;
- музичний – 4, 10, 17, 27;
- міжособистісний – 3, 8, 13, 23;
- внутрішньоособистісний – 7, 15, 16, 26;
- кінестетичний – 1, 14, 21, 25.

Опис типів

Лінгвістичний тип. Люблять писати, читати й слухати. Їм подобається розповідати історії. Добре запам'ятовують дати, імена й іншу інформацію. Мають гарну вимову, багатий словниковий запас, люблять розгадувати кросворди, грати в "слова". Види діяльності, що рекомендуються, вправи: доповіді, хорове читання, усні відповіді, рольові ігри й ін.

Математично-логічний тип. Швидко вирішують арифметичні завдання, люблять аналізувати дані, будувати прогнози. Воліють грати в шахи, "стратегічні" ігри. Швидко розпізнають причини й наслідки. Види діяльності, що рекомендуються, вправи: побудова логічних ланцюжків, побудова графіків, різного роду експерименти, "карти пам'яті" та ін.

Візуально-просторовий тип. Мислять образами й "картинками". Обожають малювати, красити, ліпити. Добре сприймають карти й діаграми. Люблять спостерігати все в русі, а також розглядати слайди й фотографії. Види діяльності, що рекомендуються, вправи: малювання схем, карт, складання таблиць, розфарбування, "домальовування", незакінчені пропозиції й ін.

Музичний тип. Чутливі до розмаїтості звуків у середовищі, що їх оточує. Люблять грати на музичних інструментах, добре запам'ятовують мелодії. Люблять що-небудь робити під музичний супровід. Мають гарне почуття ритму. Види діяльності, що рекомендуються, вправи: спів, хорове читання, рухові вправи й ін.

Міжособистісний тип. Люблять завжди бути в колі людей. Мають багато друзів. Гарні організатори, а іноді й маніпулятори. Найкраще навчаються, будучи залучені в спілкування з іншими. Є посередниками під час дискусій і суперечок. Зазвичай, добре розуміють почуття інших людей. Види діяльності, що рекомендуються, вправи: рольові ігри, дебати, дискусії, робота в малих групах, робота в ролі перевіряльника, участь у театральних постановках та ін.

Внутрішньоособистісний тип. Віддають перевагу своєму внутрішньому світу. Демонструють почуття незалежності. Воліють залишатися на самоті, займаючись улюбленими справами або роботою. Види діяльності, що рекомендуються, вправи: самостійна робота з інструкцією, що потребує часу на обмірковування й ін.

Кінестетичний тип. Найкраще вчаться, пересуваючись, доторкаючись і маніпулюючи предметами. Йорзають, підводяться, вертаються, коли сидять. Під час розмови з людьми люблять доторкатися до них. Гарні умільці. Види діяльності, що рекомендуються, вправи: рольові ігри, рухові вправи, спорт, ліплення, танці й ін.

Анкета з аналізу міні-лекції

Курс _____ Предмет _____

Тема _____

Лектор _____

Дата _____

Питання для аналізу	Так	Немає
1	2	3
Вступна частина		
Сформульовано план лекції		
Сформульовано мету лекції		
Сформульовано завдання лекції		
Виклад проблеми		
Коротко характеризується проблема загалом і її стан		
Показано зв'язок із попередніми темами		
У лекції присутні		
аналіз		
докази		
факти		
приклади		
демонстрації досвідів		
характеристика різних точок зору		
визначення своєї позиції		
зв'язок із практикою		
Заключна частина		
Сформульовано основні висновки		
Подано методичні рекомендації		
Подано відповіді на питання		
Контакт викладача зі студентами		
Логічний контакт (контакт думок викладача й студентів)		
Психологічний контакт		
Зосередження уваги студентів у сприйнятті й розумінні ними матеріалу		
Внутрішня й емоційна активність студентів у відповідь на дії викладача й інформації, що надходить від нього		
Моральний контакт (спостерігається співдружність викладача і студентів)		

Закінчення додатка Д

1	2	3
Виклад матеріалу		
Послідовність викладу лекції – логічна й конструйована		
Лекція викладається дохідливо		
Лектор звертає увагу на складні для розуміння місця		
Вдало підібрані приклади або аналоги з іншими явищами, близькими й зрозумілими слухачам		
Достатня кількість ілюстрацій		
Стиль і манера читання лекції		
Підвищена емоційність викладу		
Широке використання модуляції голосу		
Використання великого числа цікавих, несподіваних прикладів		
<i>лектор часто вступає в дискусію з аудиторією</i>		
<i>Лектор використовує імпровізацію</i>		
<i>Дуже спокійна манера читання</i>		
<i>Мова лектора розмірена й чітка</i>		
Спостерігається пунктуальність у всьому протягом лекції		
Контакт із аудиторією		
повна увага до лектора		
активне сприйняття матеріалу студентами		
дисципліноване поведження студентів		
студенти фіксують матеріал механічно, не розуміючи його, питання відсутні		
має місце спокійне, бездумне конспектування матеріалу		
шум в аудиторії, розмови, сміх		
Студенти виконують сторонні завдання під час лекції		
Тимчасовий перехід до читання лекції за принципом "питання – відповідь". ("Як ви думаєте, що буде, якщо ...", "Чи відомий вам такий факт ...")		
Заключна частина		
Лектор сформулював основні висновки з лекції		
Лектор дає методичні рекомендації й відповіді на питання студентів		

Анкету заповнив _____

Зміст

Вступ.....	3
Змістовий модуль 1. Специфіка викладацької діяльності в інженерній педагогіці.....	4
Практичне заняття 1. Методологічні засади інженерної педагогіки вищої школи	4
Практичне заняття 2. Організаційні форми навчання у ЗВО	8
Практичне заняття 3. Організація навчального процесу	11
Практичне заняття 4. Формування вимог щодо вибору методу для вивчення заданої теми.....	13
Змістовий модуль 2. Навчання на робочому місці	16
Практичне заняття 5. Особливості навчання протягом усього життя	16
Практичне заняття 6. Web-базоване навчання	18
Практичне заняття 8. Формування особистості фахівця, готового до інноваційної професійної та викладацької діяльності	22
Рекомендована література.....	25
Основна	25
Інформаційні ресурси	26
Додатки.....	33

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

ІНЖЕНЕРНА ПЕДАГОГІКА ТА НАВЧАННЯ НА РОБОЧОМУ МІСЦІ

**Методичні рекомендації
до виконання практичних робіт
для студентів спеціальності
186 "Видавництво та поліграфія"
другого (магістерського) рівня**

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Укладачі: **Пушкар** Олександр Іванович
Фомічова Ольга Володимирівна

Відповідальний за видання *О. І. Пушкар*

Редактор *В. Ю. Степаненко*

Коректор *В. Ю. Степаненко*

План 2017 р. Поз. № 272 ЕВ. Обсяг 50 с.

Видавець і виготовлювач – ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 61166, м. Харків, просп. Науки, 9-А

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру

ДК № 4853 від 20.02.2015 р.